

## Fransk demokrati

De skilda omröstningarna i Paris om Tysklandsfördragen ställer den franska parlamentarismen i skarpt perspektiv. De 99 kommunisterna röstar stabilt och enhetligt; inom alla de andra partierna framträder inte bara splittring vid så gott som varje omröstning, utan också stora skiftningar från den ena omröstningen till den andra. Vad som åskådliggöres är den svaga regeringsledningen, partiernas bristande sammanhållning, förändringarna i situationen dag för dag. Det är samma förhållanden som förklarar de nitton regeringarna på tio år, det ständiga krisototet, de storslagna principiella appellerna och överksamheten i praktiken.

Den franska demokratin har alltid varit sådan. 1880, 1900 och 1930 stred man som nu, klagade som nu över att ingenting blev gjort, över folkstyrelsens förlitning. Regeringarna tillträder med omfattande, i fulländade tal utvecklade program; efter en kort tid förflyktigas dessa program i strävandet att klara sig för dagen och i osystematiska ingripanden inför nya händelser och motståndarkaktioner; ytterligare några månader och den "stora" ministären går under i parlamentariskt virrvarr. Gambetta, Ferry, Clemenceau, Briand, Poincaré, Blum, de Gaulle, Pinay — det är samma skådespel i skilda variationer, och enligt många är det snart Mendès-France tur att fullborda den korta vägen från storhet till fall.

Denna demokrati har originella och lysande sidor som ingen annan. Parlamentarikerna följer inte ledningen som får sin herde, de tar personlig ståndpunkt, debatterna är inte bara uppvisningar inför valmännen, de betyder, i sin glans och sin våldsamt, avgöranden. Och därigenom blir även människorna utanför engagerade på ett sätt som saknar motsvarighet i de lugna nordiska och anglosaxiska systemen; politiken blir dramatisk. Denna form av demokrati har inte saknat talangfulla försvarare. Vad gör det att politikerna växlar vid makten, har det sagts; tumulten i Paris hindrar inte arbetet och framsteget i Frankrike. Filosofen och publicisten Alain, död för några år sedan, tröttnade inte att försvara tvisterna och ordningen som bevis för individualism, självständighet, vilja att hävda sig mot alla regeringar, mot statsmakten över huvud; kritik framförs "just därför att parlamentarikerna gör sin dikt, det vill säga

i medborgarnas namn håller de styrande i schack". Frankrike är i alla fall, skrev Robert de Jouvenel strax före första världskriget, "ett lyckligt land, där jorden är bördig, där yrkesmännen är skickliga och där äganderätten till jorden är delad på många händer, ett land där politiken är en smakfråga och inte en livsfråga".

Sådana synpunkter är förlagade, även om de fortfarande skymtar i fransk debatt. De utgår, mer eller mindre medvetet, från en extrem konservatism: allt reder sig självt, det är bra som det är, staten skall inte göra så mycket. Den franska parlamentarismen framstår som anpassad för ett statiskt samhälle som numera är i upplösning, med självvägande och besuttna bönder som kärnan i befolkningen, med hantverk och småindustri som viktigare än storindustri. Och å andra sidan har det parlamentariska systemets ineffektivitet bidragit till att konservera den gamla sociala och ekonomiska ordningen. Detta jämte kriget och deras förödelse har kommit Frankrike att bli efter de andra kulturstaterna. Vad som krävs är ett reformarbete på lång sikt, efter fasta linjer — en stark och stabil statsmakt.

Ingen har med större energi betonat detta än Mendès-France. I sitt rykbara tal 1953 ("Gouverner c'est choisir") och i en rad senare anföranden har han uttalat att en politik från dag till dag inte duger längre; "regeringen måste i varje ögonblick handla som om den vore försäkrad om makten i tjuguar". I det nämnda talet erinrade han om att USA:s produktion fördubblats sedan 1929, Englands och Västtysklands har ökat med 50 procent, Frankrikes med endast 8 procent. Till det grundläggande faktum att ekonomin stagnerar kommer budgetsårigheterna, de i förhållande till andra västmakter oerhörda militärutgifterna, uppspröskningarna inom kolonialväldet. I ingen annan demokrati är svårigheterna så överväldigande, och i ingen annan demokrati tycks ansträngningarna att övervinna dem stöta på så stora hinder i själva styrelsesystemet.

74

Då det gäller de allmänna grundsatsarna är man ense; så snart det gäller att gå från deklamationer till handling blir intresse- och partimotsättningarna dominerande. Frankrikes befolkning är till över en tredjedel jordbrukare (mot en femtedel i Sverige, en sjättedel i USA och Belgien, en sjuttondel i England); de självvägande småbrukarna är det stora flertalet. Avkastningen är avsevärt mindre än i andra jämförbara länder, och därför måste trots allt livsmedel importeras. Att en stor reform här behövs är ostridigt, men hur skall den politiskt genomföras? Alla partier är mer eller mindre beroende av jordbrukarna, som i sin konservatism kräver subsidier, men är mot reformer. Betecknande är att en stor del av småbrukarna röstar med kommunismen, som här uppträder som den obegränsade äganderättens ivrigaste försvarare. — Upprösrörelserna i Nord-

afrika hotar att här skapa ett nytt Indokina med oerhörda offer för Frankrike. Men ingen politisk ledare vågar föreslå mer än begränsade reformer; att tala om att lämna Tunis skulle vara ett politiskt självmord, liksom det för ett par år sedan var att propagera för en sådan uppgörelse i Indokina som kom till stånd nu i somras. — En aktivare skatteindrivning är enligt alla nödvändig, men den politiker som håller i skaffet ger en trumf åt sina motståndare. På varje punkt uppstår konflikt mellan vad som behövs och vad det parlamentariska läget möjliggör — och så vinglar man vidare i in-sikt om att en reform blir allt nödvändigare och allt svårare att nå.

Mendès-France synes mer intensivt än någon annan politi-

ker vara inriktad på att successivt få igenom ett program — som visserligen inte i detalj utarbetats — på lång sikt. Han har bakom sig grupper inom alla partier, han har, sägs det, presidentens långtifrån oviktiga stöd; i en växande intellektuell grupp, verksam inom tidningen L'Express med dess exemplöst snabba framgång, betraktas han som Frankrikes räddare; den gamle vänsterkatoliken François Mauriac hör till dem som ställt sin publicistiska talang i den nya rörelsens tjänst. Men någon fast majoritet har Mendès-France inte bakom sig, inte ens en fast majoritet inom sitt eget radikala parti. Han har med knapp nöd vunnit stora framgångar, huvudsakligen inom utrikespolitiken, och dock är det ovisst om han ens får tillfälle att börja förverkligandet av sitt egentliga program.